

СИЙЛЕ ХИЙЛА ВАЙ ДАЪХЕН!

«Восток-3» яхача кема пилот летчик-космонавт, майор Андриян Григорьевич НИКОЛАЕВ В. Жихаренко сург. ТАСС фотохроника.

МАЙОР А. Г. НИКОЛАЕВ

(БИОГРАФИЧЕСКИ СПРАВКА)

Андриян Григорьевич Николаев вавь 1929 шера 5 септембре Чувашски АССР Маринско - Посадски района Шоршелы яхача юрта ахар-хочун дезале. Къамах — чуваш.

1944 шера Шоршелы яхача юрта йнзза юктера йоача школе 7 класс истейлхкай А. Г. Николаева. Цу шерре а даша а ваха, 1947 шера Маринско - Посадский лесотехнически техникум исте а яхька, техника-лесовода специальность карайндар цо. 1947 шера декабрь бетта денз 1950 шера апрель беттага кхачалца цо болх бир «Юнармеец» яхача треста Деревянский леспромпхозе хьу кийчече мастер волаш.

1950 шера Советски Эскаре гьулакх дгавийха, военни авиационни училищце деша хьожававь из. 1955 шера

денз — военни летчик. 1961 шера правительства енна задани дика кхоачашгьрах Це Седкьа яха орден енай совглата.

1950 шера ВЛКСМ-е вавь А. Г. Николаев. 1957 шера сентябрь бетта денз КПСС член. Космонавт — сат йоалай вац.

Да — Григорий Николаевич 1944 шера венав. Нана — Анна Алексеевна — 1900 шера я. Воша — Иван Григорьевич 1927 шера вавь, болх беш Чувашски АССР Алатырски района Кирски леспромпхозе ва.

Воша — Петр Григорьевич 1936 шера вавь, колхозчо — шофер, Шаршелы яхача юрта ваваш ва. Йиша — Зинаида Григорьевна 1939 шера яхь, медицински сестрала болх беш я Чебоксары яхача городерча пхьанашка ций дэттача станце.

Старт хилале хьалххагIа космонавта А. Г. Николаева яь заявлени

Деза новкостий! Са доттагIий Дукха ха йоацаш седкьашка бодача наькьа аз наька бахар сай доттагIий — космонавт Ггарин Юрий Титов Германи, Хьаьта тахан со чIоагIа лархIаьв кердача наькьа космосе вахиттарца.

Аз дегIаь барнал оал хьамсарча ленински Центральни Комитетан Советски правительстван из гIулакх сайх тийша тIадилларах, Хьаьта из сийлен задани йоагIаьта тайпара кхоачашгьра сай беррита низи говзалитIа а йохиттаргьа. Са дай-мехкахоша космосе хьалхара наькьаш даро деррига адам а гIоздаькхар, коммунистически парте хьалхленца советски халкьо сийлахь-донкхий толамаш дахарха дегIаь ондо а хилар вайна. Коммунизм хьалхелга коталонца чакIдоакхаш йолча вай парте машара духьа, Советски Дакхени дерригача адамий ирзада духьа гIа-гIа дукьагIа космосе йомаьла вIаштIехьаьх. Уж дика гIулакхаш кхоачашгьра гIо-новкостал дергда космосе хьох болча кердача наькьо.

Иадика хийла шун, доттагIий! Кастта хьамсарча Советски латта вIашагIхеталда вай!

„Восток-3“ яхача космически кема тIа Н. С. Хрущева яхьийта радиогрaммa

НОВКЪОСТ НИКОЛАЕВГА

Веза Андриян Григорьевич! ЧIоагIа гIаьдхача йийшар аз хьа радиогрaммa. Дог айденне гIадбахан а болш, Iа беча наькьагIа хьежаш бо беррита Советски мохк. Халкьо, парте доккхал ду хьох. Хьона карагIаьннача хIаьмо, «Восток-3» яха космически кема ситала дахаро цIаькьа а лажду вай социалистически Дакхен, талант йолаши кьаьхьаьм духьа безаши долча пуи халкьа, вай йилмахой, инженерий, техникий, болхлой, колхозхой сий.

Хозахийтар хьа гIар хозаш а телевизор экрана тIа хьо бIар-гагIуш а. Хьо космосе, лаяттанна йолаьмате гIаьна вале а, вай дикача технико йиш хийлитай хьо юктера бIаргаго. Геттара гарга хьо волаш санна хетар сона. Тхона хезар хьа бIубенна кьамьаьл, бIаргагара сийрда баргаш, Iа хьею маьженаш, тху хьенар Iа болх мншта бу, Хьаьта хьо могаш-машра хиларх гIаьдхача а.

Аз хьона кьамьаьл дир лаяттан шара гонахьа гIолаьта бIаьгIа го боакхаш хьо полча хана. Цьаьбаьдга, хьа а кIезига даь хьа даха дегIаь уш тийна гонаш. ДегIаь лов сона Iа, веза новкост Николаев, хьаьт никь аьтгонца чакIбаькхар а хьо машра лаятта вессар а. Дьахо йодча хана а унахIена, могаш-машра, бIубенна хийла хьо.

Со дог тийша ва аьса а са новкосташа — ЦК Президиумен правительстван членаш а вай советски лаяттан тIа кастта хьо мархIаь волларгIиларх.

1962 шера 11 август.

Н. ХРУЩЕВ.

НИКОЛАЕВА КАРПЕНТЕРА ДЕННА ЖОП

Советски космонавтага Николай Андриян Николаев из хоам космонавта Карпентера Скотта яхьийта послани Ассошиейтед пресс яхача агентствага гIолаь Москва а кьаьча «Восток-3» яхача космически кема-

спутника борта тIа дIаьхьийтар.

Майор Николаев из хоам шийга дIаьхьийтарх барнал а аьлар, моаршал дайтача капитан-лейтенанта Карпентера барнал алара а дийхар.

(ТАСС)

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областной Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

66 (2691)

Ера, 16 август, 1962 шу.

Мах 2 кеп.

ТАСС-а ХОАМ

1962 шера 12 августа московски ханах 11 сахьати 02 минути яьлча Советски Союзе Лаяттан спутника орбита тIа даькхад «Восток-4» яха космически кема.

«Восток-4» яха кема лехкаш вола пилот Советски Союзе гражданин летчик-космонавт подполковник новкост Попович Павел Романович ва.

Хьалхашка оттадаьча декхараьша хьежжа «Восток-4» яха кема ситала дахитад селхан, «Восток-3» яха космически кема 1962 шера 11 августа Советски Союзе ситала а дахитад орбите долча хана.

Космически ши кема вIаши гарга йолча орбитатIа даькхад кемай шойла вIаши юктерчал доацаш буьзам оттабь летчикаша-космонавташ никь вIаши дага а болаш чакIбаькха торо хулий хьажар духьа, цьаьтаррарча хьалашка беш болча космически наькьо сага организманна йотгIаьм бой хьажар духьа.

ХьалххагIа а даьча тохкаьм, лархIаь хинна-чоа гарга йолча орбите гIолаь дода «Восток-4» яха кема. Кема-спутника юхьанца лаяттанна

гонахьа го боакххар 88,5 минути, лаяттанна эггара гаргагIа долчара (периге) 180 километрий эггара гаьнагIа долчара 254 километрий а долаш, орбита тIеке экватора тIехьаьх ласта са 65 градус а болаш. Шойла вIаши гарга да кемаш, хьаьта шиннена а юкье радиобуьзам а оттабьаь.

Лаяттан гIарча станцеша шинна а оагIора-хьара радиобуьзам оттабьаь 20,006 а 143. 625 а йолча меггерций частотех передатчаш еш волча «Восток-4» яхача кема гIарча космонавтаца.

Цу тайппара кема тIа 19,990 меггерца частотех болх беш йола хоамаш а «Сигнал» а.

Космонавташ новкостий Николаевни Поповичи могаш-машра ва.

«Восток-3» а «Восток-4» а яхача космически кемай еррига системаш боаррамах болх беш я. Тохкаьм дара планых духьаьша чакIдоакхаш да Советски Союзе гражданаьша новкостя Николаев Андриян Григорьевич новкостя Попович Павел Романович лехкаш дола «Восток-3» а «Восток-4» а яха советски ши кема цьхана а долаш никь белта.

14 августа московски ханах Iуйрийна 6 сахьат доацаш лаяттанна гонахьа 46 го баькхад «Восток-4» яхача кема-спутника, хьаьта «Восток-4» яхача кема-спутника — 30 го.

Наькьа программага хьежжа 13 августа 21 сахьат даяьча денз 14 августа 4 сахьат даяьча космонавташ Николаевни Поповичи хьаьша баьдаь. Цу юкье кемаш лехкигIа а аппаратура беча балха тIаьхоьм лаятталга а автоматически хиннаь. Цу цьхан ханна телеметрически бустамий система новкосталца регистрарча яьт хьаьша баьдрий пхьанаш мншта дэтталу а дар са мншта доах а, хьаьта нштта-кемай кабинашара фона параметрарта а.

Сома баьйнаьчул тIехьагIа физический упражнениш аьт, завтрак диар космонавташ новкостя Николаевни Поповичи.

Радиого гIолаь лаяттанца буьзам а тесса, дар хоам бир, наб дика а яьт, сахьалле йолаьмате дика а я шойа, хьаьта кемай кабинашара температура, фона низи тIунал, хьалхга сания, боараме а да, аьнна, 14 августа планых отта-ьяьча космически тохкаьм дара программах дола шойа йолаьмате духьа а чоалханера а декхараьш кхоачашде болабениаб хIанз космонавташ.

14 августа московски ханах 8 сахьат даяь-нача хана кьулакхьара полшаре тIа бар космонавташ. «Восток-3» яха кема-спутник лаяттанна гонахьа ший 44-гIа гон «Восток-4» яха кема-спутник 31-гIа гон боакхаш дар.

Оттаьча программага хьежжа йилман земаш доацаш да кемаш тIа дIаьх а. Царех гучаьданаьшта космонавташ кемаш гIарча журнальча регистрацIу, кемаш гIарча магнитофонаш тIа дIаьзду уж, хьаьта нштта хан-ханнахьа Лаяттан тIа хоамаш а ду. Новкост Николаев бетта зем боаьхаш хиннаь, цун киносурт а даькхад. Цо хоам бир, «Восток-3» яхача кема-спутника кабина чура температура Цельсе 20 градус я, фона низ 1,2 атмосфера ба, тIунал 75 процент я, аьнна. Новкостя Поповича баьча хоаьлах, кабина чура температура Цельсе 15 градус я, фона низ 1,1 атмосфера ба, тIунал 75 процент я.

Космонавтний сахьалле а сапаргIаьт а тIехдика я. Медицинский земаш даьхачул тIехьагIа гучаьданаьшта кемай аппаратура оборудовани боаррамагIа болх беш я.

ТАСС-а ХОАМ

Оттаьча программага хьежжа 1962 шера 15 августа белгалыьча районе Йодессад космо-навт новкост Николаев Андриян Григорьевич тIаьлаь «Восток-3» яха а космонавт новкост Попович Павел Романович тIаьлаь «Восток-4» яха а космически кемаш. ЛертгIаь лаятта дессад «Восток-3», «Восток-4» яха космически кемаш. Космонавташ лаятта беша ва:

— Новкост Николаев Андриян Григорьевич — 9 сахьати 55 минути яьлча.
— Новкост Попович Павел Романович — 10 сахьати 01 минути яьлча.

Космически никь баь а баьнна лаятта йобесачул тIехьагIа шакьха космонавт могаш-машра ва. «Восток-3», «Восток-4» яхача космически кемаш никь бара программа йнзза кхоачашгьаьт.

БОККХАЧА ТОЛАМЦА ДАЬКЪАЛ БУВЦАР

Советски Союзе Коммунистически парте Хьалхара секретара Н. С. Хрущевен СССР Лакхьарча Совета Президиума Председателя Л. И. Брежневен адреса дукьа а телеграммаш уш деношка доаьол декхараьш мехкий пачаьхалхенин, общественни дутелашкара. Цар даькьала девц советски халкь кердача триумфаца — «Восток-3» а «Восток-4» а яха

СССР гражданаьша А. Г. Николаевни П. Р. Поповичи лехкаш дола кемаш цьхана космосе дахиттарца, хьаьта космонавт турпалерча денало, вай йилманен техникане карагIаьннача наькьа гIадбуьш хилар хьа а хойт.

Телеграммаш кьаьчай Польски объединенини болхлой парте Центральни Комитета хьалхара секретарагара Владислав Гомулкагара. Вьетнама кьаьхьаьм-

хой парте Центральни Комитета председателгара Хо-Ши Мингара, ВIашагIкийтгача Йарбий Республика президентгара Гамаль Абдель Насерагара, Сирийски Йарбий Республика президентгара Назим Кудсегара, Бразиле президентгара Жоао Гулартагара, ООН-а генеральни секретара декхараьш кхоачаш-деш волча У Тангара, нштта кьаьчаргара.

НХАЬ КОСМОНАВТА КЪАМАЬЛ

«Восток-4» яха кема-спутник орбита тIа маьдкьхине а радиотелефона чу гIолаь кьамьаьл хилар кьаьхьаьм космонавта.

Майор Николаев («Восток-3» яхача кема тIара): — Долла тIехдика лел. Шо сонатIаь дика хьаьх. СапаргIаьтIаь дика я.

Подполковник Попович («Во-

сток-4» яхача кема тIара): — Морхашта юкьера зув аз Лаят-та. Аьтта оагIораьха илдиомина-тор чу гIолаь бIаргагу сона кIаьмо Iаьржа ситале. Саьхалле йолаьмате дика я. Долла хIаьма тIехдика лел. Машра лаяттан тIа вIашагIхеталда.

Космонавташа Николаевни Поповичи шойла вIаши даь-кьала бийцар космически кема-ша эггара хьалха цьхана беш бола никь толамца дIаьхьарца.

Подполковник Гагарин (командни пунтира): Долла хIаьма геттара дика да, доттагIий. Дика даькьала дувц оаха шIо Лаяттан тIа машра вIашагIхеталда вай!

«Восток-4» яхача космически кема пилот летчик-космонавт подполковник Павел Романович ПОПОВИЧ В. Жихаренко сург. ТАСС фотохроника.

ПОДПОЛКОВНИК П. Р. ПОПОВИЧ

(БИОГРАФИЧЕСКИ СПРАВКА)

Павел Романович Попович вавь 1930 шера 5 октябре Киевски области Узин яхача поселке болхлечун дезале. Къамах — украинец.

Школе а цул тIехьагIа Белаь Церковь яхача моттIе ремесленни училище а дийшад. Училища истейлхкаь вавьначул тIехьагIа Матингорски индустриальни техникуме деша ваваш. 1951 шера из йисте а яькьа гIаьш-лош йаьтача техника гьуьзал карайндар. Советски Эскаре вахар П. Р. Попович. Военни авиационни училище дешаь хиннаь. Из истейлхкаьчул тIехьагIа Федарча ТIема Никий доакьошка гIулакх деш хиннаь. Военни летчик ва.

1945 шера март бетта ВЛКСМ-е дIаьйцаь из. КПСС член ва 1957 шера денз. 1961 шера правительств

задани дика кхоачашгьрах совглата Це Седкьа яха орден енай.

Космонавт сат йоалаь ва. Сесак — Васильева (машре яхачул тIехьагIа Попович) Мария Леонтьевна, 1931 шера яьт. Специальностях летчик я, хIанз болх бу техник-вычислитель йолаш. Наташа яхача йIий яьт даяьнаь.

Да — Попович Роман Порфирьевич 1905 шера вавь, болх беш Киевски областерча Узине ва. Нана — Попович Феодосия Касьяновна, 1903 шера яьт, ден нана я. Йиша — Мария Романовна 1927 шера яьт, йиша — Надежда Романовна 1944 шера яьт, воша — Николай Романович 1946 шера вавь, воша — Петр Романович — 1937 шера вавь, военни гIулакх тIа ва, лейтенант а волаш.

МАШАРА ДУХЬА

Космонавт П. Р. Поповича яь заявлени

Са деза доттагIий новкостий! Селхан мара орбита тIа даькхад летчик-космонавта Андриян Григорьевич Николаев лехкаш дола «Восток-3» яха космически кема.

Тахан цьхьяькха а советски космически кема да гIатта кийчденна. Цу гIара пилота моттIг доацIаьт сох тийша сона тIадиллал.

Со космически наькьа вода дерригача адамашта коммунистически кхоаненга бода никь буллаш долча вай сийлахь-доккхача советски халкьаь чIоагIа докхал а деш.

ДIаьх а космос машара духьа караерзаяра юкье вай халкьо лаяцаш дола аргIанара даькьа хилда седкьашка хьоча цу кердача, йнIаьгIаьт рейсак.

Са «сигаларча вежараша» юхьанцара космически наькьаш декхад. ХIанз цу наькьашка гIолаь дода «Восток-3», хьаьта пунца тIехьа со вода ситален аренаш дIаьх а караерзаяр духьа.

Со кийча ва наькьа ваха, хьаьта коммуниста чакIбаькха хьаьт долчача тайпара аз из чакIа а боакххарба. Дикаца вIашагIхеталда вай, деза доттагIий!

„Восток-4“ яхача космически кема тIа Н. С. Хрущева яхьийта радиогрaммa

НОВКЪОСТ ПОПОВИЧАГА

Веза Павел Романович!

КПСС Центральни Комитета, Советски правительства цIара а кьаьстга сайгара а дег чура даькьала вуьц аз хьо, вай советски халкь, вай социалистически Дакхе хоасташ Iа чакIдоакхаш латтача деналерча гIулакхаша.

Хьо Андриян Григорьевич Николаев тIехьа гаьнарча космически аренашка вавьнаь, хьаьта пунца цьхана Лаяттанна гонахьа го боаьхаш а лел. Советски Союзо цу наькьашка эггара хьалха булл цьхана космосе ахара никь.

Вай мехко, советски йилмахоша, инженераша, болхлоша хьаьтIаь толаьагIа йола техника, хьаьта Iа, советски вохх космо-навташ а санна, из тIехдика йома а ль, кхетамца лайдэ эц дукьа. Берригача советски наха дика хетар хилар «Восток-3» а «Восток-4» а яха кемаш шойла вIаши гарга йолча орбите а даьнна, шойла буьзам оттабьаь аьнна хьаьхезаь.

Советски наьха дегаш гIоздаьхад хьа деналерча гIулакхо, советски космонавтний деналерча гIулакхаша.

Телефона чу гIолаь хьона кьамьаьл деча хана, сона дика хийтар бIубенна а могаш-машра а хьо хилар хьаьхезаь. Толамца Iа хьаьт никь чакIбаькхар а машра хьо лаятта вессар а лов сона. Советски лаятта шо юха кьаьчарга хьежаш да тху, хьон ситалара хьа воша Андриян Григорьевичи мархIаьволлар а космически наькьаш чакIхадлар шуца цьхана дездар а духьа.

1962 шера 12 август.

Н. ХРУЩЕВ.

Нохч-ГалгӀай ВЛКСМ
обкома инструктор.

